

MIȘCAREA DE REZISTENȚĂ – RELEVANȚĂ PENTRU APĂRAREA TERITORIULUI NAȚIONAL

RESISTANCE MOVEMENT – RELEVANCE FOR HOMELAND DEFENCE

Lt.col.instr.sup.drd. Adrian MIREA*

Există o legătură directă între reziliența societății și mișcările de rezistență, întrucât un nivel ridicat al rezilienței asigură precondițiile constituirii unei mișcări de rezistență eficiente, atunci când suveranitatea sau independența teritorială este amenințată sau pierdută temporar. Această lucrare subliniază necesitatea abordării conceptului de rezistență atât la nivelul forțelor armate, cât și la nivelul societății civile, dar și a precondițiilor care trebuie create pentru succesul mișcării de rezistență, în caz de ocupație. Scopul acestei lucrări este de a aduce în discuție oportunitatea planificării și pregătirii din timp de pace pentru dezvoltarea unei rezistențe viabile, într-un scenariu de apărare a întregului popor.

There is a direct connection between societal resilience and resistance movements, as a higher level of resilience ensures preconditions for an efficient resistance movement when territorial sovereignty or independence is threatened or temporarily lost. This paper highlights the necessity to approach the resistance concept in both Romanian armed forces and civil society, and the required preconditions for a successful resistance movement in case of occupation. The purpose of this paper is to debate the opportunity of planning and preparing during peacetime for a valid resistance in a total defense scenario.

Cuvinte-cheie: mișcare de rezistență; reziliență; suveranitate națională.

Keywords: resistance movement; resilience; national sovereignty.

Politica externă agresivă a unor actori regionali, afișată în ultima perioadă în zona Mării Negre și demonstrată în special, prin acțiunile Federației Ruse, desfășurate în Georgia și Ucraina, ne determină să reconsiderăm riscurile și amenințările posibile la adresa securității naționale a României. Se impune, totodată, adaptarea măsurilor și acțiunilor instrumentelor de putere ale statului pentru eliminarea, diminuarea sau contracararea efectelor concretizării acestora asupra capacității de apărare națională. Mai mult decât atât, în calitate de membru al principalelor alianțe de nivel internațional și regional, NATO și, respectiv, UE ne obligă să identificăm acele condiții de îndeplinit pentru asigurarea statutului țării noastre, de factor de stabilitate regională la frontiera estică a acestor alianțe.

Întrebuințarea eficientă a capabilităților instrumentului militar pentru asigurarea securității naționale impune, alături de măsuri convenționale,

și combaterea eficientă a tehnicilor și metodelor specifice neconvenționalului sau războiului hibrid, vizând, în același timp, diminuarea avantajelor, cantitative sau calitative, pe care forțele armate convenționale ale unui potențial agresor le-ar putea avea. Un alt aspect important din punctul de vedere al capacității de apărare națională este gradul de reziliență instituțională, economică și socială atins la momentul producerii unei agresiuni armate.

Articolul 4 din Legea apărării naționale a României nr. 45, din 01.07.1994 precizează că, „în caz de agresiune care atentează la integritatea teritorială, la existența și la unitatea statului și a poporului român, a cărei amploare depășește capacitatea combativă a forțelor armate organizate pe principiul suficienței defensive, riposta va cuprinde formele corespunzătoare în care vor fi angajate toate resursele umane și materiale necesare respingerii acesteia”¹. Mai putem vorbi astăzi despre războiul întregului popor în România? Oare sub ce forme putem angaja resursele umane și materiale existente la nivel național pentru respingerea unei agresiuni de amploare? Sunt suficiente metodele, tehnicile și instrumentele pe care le putem

* *Universitatea Națională de Apărare „Carol I”*
e-mail: mirea.adrian@yahoo.com

implementa pentru apărarea națională? Ce resurse concrete vom avea, în condițiile în care există unele impedimente majore, precum eliminarea serviciului militar obligatoriu sau migrația cetățenilor români „în putere” în cadrul comunității europene? Aceste impedimente sunt mai pronunțate, dacă avem în vedere și art. 3, pct. 5, din Legea nr. 446, din 30 noiembrie 2006 privind pregătirea populației pentru apărare, care precizează că, „la declararea mobilizării și a stării de război sau la instituirea stării de asediu, îndeplinirea serviciului militar în calitate de militar în termen devine obligatorie pentru bărbații cu vârste cuprinse între 20 și 35 de ani, care îndeplinesc criteriile pentru a îndeplini serviciul militar”²².

Ministerul Apărării Naționale, conform art. 33 din aceeași Lege a apărării naționale a României nr. 45, din 01.07.1994, are obligația de a organiza pregătirea forțelor armate, dar și a populației pentru mobilizare. Principala structură responsabilă pentru verificarea nivelului de pregătire a populației, economiei și teritoriului pentru apărare este Statul Major General, prin intermediul exercițiilor și antrenamentelor desfășurate pe linia mobilizării.

Având în vedere diversitatea și interdependența mediilor de confruntare actuale, asociate cu aplicarea în conflict a metodelor și tehnicilor specifice războiului neconvențional și hibrid, putem afirma cu certitudine că populația civilă a țării va fi implicată într-un fel sau altul în cadrul efortului de descurajare sau de respingere a unei eventuale agresiuni la adresa suveranității sau independenței teritoriului național.

Reziliență versus rezistență

Reziliența și rezistența sunt două mecanisme diferite ale aceluiași sistem, prin care acesta face față acțiunilor perturbatoare. Rezistența este mecanismul prin care sistemul își mobilizează resursele necesare și acționează pentru a diminua efectele negative imediate ale acțiunilor elementelor perturbatoare, în scopul reinstaurării stării normale de funcționare. Într-un mediu puternic afectat, apare fenomenul de reziliență a sistemului, al cărui scop este adaptarea durabilă la noile condiții de normalitate.

Nivelul de reziliență atins de societate contribuie la eforturile de descurajare și sprijină efectiv apărarea națională cuprinzătoare prin asigurarea condițiilor, pentru o eventuală mișcare

de rezistență planificată și organizată, în vederea reinstaurării suveranității sau independenței teritoriului național. Reziliența este un element fundamental în planificarea, generarea și organizarea unei mișcări de rezistență eficiente.

Reziliența societății civile este determinată de:

- dorința populației de a menține ceea ce au construit din punct de vedere social, la momentul producerii agresiunii;
- voința și capacitatea populației de a suporta presiunea și influențele negative, provenite atât din exterior, cât și din interior;
- voința și capacitatea populației de a depăși efectele presiunii și influențelor negative și de a-și reveni.

Rezistența se manifestă ca un răspuns natural al unei societăți, atunci când suveranitatea și independența sunt amenințate. Un scenariu plauzibil de război al întregului popor implică o planificare și o pregătire corespunzătoare, cu mult timp înainte ca starea de criză sau de război să apară. Din acest considerent, instituțiile responsabile trebuie să se concentreze din timp de pace pe dezvoltarea unei reziliențe durabile a societății, care, în cele din urmă, creează condițiile pentru rezistență, în situația ocupației. Rezistența este efortul sinergic al tuturor elementelor societății, în scopul reinstaurării funcțiilor normale ale statului care existau înainte de agresiune. Include o gamă variată de activități și acțiuni, armate și nearmate, violente și nonviolente, desfășurate sub conducerea unui guvern legitim, chiar dacă se află în exil sau acționează din umbră, în scopul redobândirii independenței și suveranității teritoriale pierdute în prealabil, în urma agresiunii. Mișcarea de rezistență constă în efortul organizat al unei părți din societatea civilă în încercarea de a contesta autoritatea impusă a unui agresor. Scopurile sale includ crearea unei stări de incertitudine, instabilitate și dezordine sau de insubordonare publică în teritoriile ocupate.

Planificarea, organizarea și desfășurarea unei mișcări de rezistență pe teritoriul național contribuie, în cele din urmă, la efortul de apărare națională, alături de forțele armate regulate, care se concentrează pe executarea de acțiuni convenționale și care au, totodată, în vedere pe cele de tip asimetric și neconvențional. Când vorbim despre război neconvențional, includem acele operațiuni și acțiuni desfășurate prin intermediul forțelor de gherilă pentru a sprijini mișcarea de rezistență, în

înlăturarea sau constrângerea autorității agresorului pe teritoriul ocupat.

O mișcare de rezistență eficientă se bazează pe o capacitate de reziliență dezvoltată a societății. O pregătire adecvată pentru situații de criză sau război include consolidarea identității naționale a cetățenilor, pentru a le întări capacitatea și voința de a rezista împotriva oricărui agresor. Instituțiile guvernamentale sunt responsabile pentru măsurile pe linie informațională și psihologică privind conștientizarea populației civile a țării asupra potențialelor amenințări externe sau interne. Devine astfel evidentă importanța dezvoltării rezilienței și a planificării pentru rezistență din timp de pace. Dacă reziliența este abordată și dezvoltată la mai multe niveluri instituționale, atunci când vine vorba despre rezistență, aparent, nu este considerată plauzibilă. Putem accepta faptul că o planificare credibilă a rezistenței, asociată cu operațiuni informaționale și psihologice specifice, poate contribui la asigurarea securității naționale prin convingerea unui potențial agresor că ocupația în sine va veni cu costuri foarte ridicate și va fi subminată prin orice mijloace până când suveranitatea națională și independența vor fi redobândite.

Abordări privind rezistența

Planificarea și pregătirea pentru descurajarea, atenuarea sau contracararea potențialelor amenințări prin mijloace specifice rezistenței trebuie să se desfășoare într-o manieră cuprinzătoare încă din timp de pace. O puternică identitate națională se consolidează prin măsuri adecvate, cum ar fi educația, care promovează valorile istorice, patriotice și culturale, și diferite acțiuni întreprinse în scopul promovării unității naționale, ca de exemplu, cluburile sportive și activitățile cu spirit civic. Ideea principală din spatele acestui aspect este de a sublinia importanța suveranității, în detrimentul factorului politic. Populația care nu agreează guvernul aflat la putere la un moment dat va fi reticentă în a sprijini sau a acționa ca parte a unei mișcări de rezistență, atunci când este necesar. Starea psihologică a cetățenilor unei țări trebuie să fie configurată în mod corespunzător, înainte ca efectele agresiunii să fie vizibile. Dezvoltarea imunității propagandistice începe de la vârste mici și continuă în fiecare etapă a procesului educațional, pentru fiecare cetățean în parte. Aceasta va asigura nivelul minim de rezistență psihologică la momentul

începerii agresiunii și ostilităților. O mișcare de rezistență eficientă are nevoie de un sprijin popular constant și consistent, pentru a contribui efectiv la redobândirea independenței naționale sau a suveranității teritoriilor pierdute.

Spre deosebire de forțele armate obișnuite, forțele pentru operații speciale au sarcini specifice din sfera războiului neconvențional, cum ar fi sprijinul mișcărilor de rezistență pe teritorii ocupate sau controlate de adversari. Metodele și tehnicile de război neconvențional, asimetric și hibrid, întrebuițate recent în confruntări, impun o atenție deosebită în planificarea și pregătirea contracarării posibilelor acțiuni agresive. O astfel de atenție trebuie acordată valorificării eforturilor eventualelor mișcări de rezistență pentru respingerea unei agresiuni și recâștigarea suveranității sau independenței teritoriilor pierdute anterior. Planificarea și pregătirea din timp de pace pentru măsuri defensive, în caz de agresiune convențională sau neconvențională, trebuie să includă posibile efecte ale mișcărilor de rezistență în producerea de consumuri ridicate de resurse pentru orice agresor sau regim de ocupație. Pregătirea corespunzătoare a populației, teritoriului și infrastructurii critice pentru o posibilă invazie poate fi utilizată și în cadrul operațiilor informaționale, pentru a descuraja o posibilă agresiune.

Organizarea unei rezistențe constă în patru elemente principale: componenta subterană, componenta auxiliară, forțele de gherilă și componenta publică.

Componenta subterană vizează celule organizate care activează în locații urbanizate, sub controlul forțelor de ocupație. Entitățile de tip subteran desfășoară acțiuni atât militare, cât și politice prin intermediul rețelelor de informații, rețelelor media – inclusiv radio, televiziune, social media și internet –, cu scopul de a-și promova justetea cauzei în rândul populației locale și în comunitatea internațională. Celulele de tip subteran gestionează, de asemenea, materiale care pot fi folosite de luptători în diferite acte de sabotaj împotriva forțelor de ocupație.

Componenta auxiliară include o parte a populației locale care sprijină efectiv celulele subterane sau forțele de gherilă. Implicația lor este clandestină, deoarece au un rol vizibil în comunitate. Principalele funcții ale componentei auxiliare sunt furnizarea de informații, de sprijin

logistic, asigurarea de forță de muncă substanțială și asigurarea securității sau avertizării timpurii pentru celelalte elemente ale rezistenței.

Forțele de gherilă sunt elementul militar al unei rezistențe. Acestea sunt constituite din soldați neuniformizați care provin din unitățile forțelor armate regulate sau din civili instruiți. Gherilele desfășoară acțiuni de război neconvenționale prin sabotaje, ambuscade sau prin hărțuirea forțelor de ocupație pentru a le dezorganiza operațiunile în curs, pentru a le afecta moralul și a produce pierderi materiale. Mărimea forței de gherilă este direct proporțională cu valoarea numerică a populației care o susține. „Războiul de gherilă, ca parte integrantă a tacticilor insurgente, este, în general, bazat pe celule mici, care folosesc acțiuni axate pe tehnici de luptă, pe informații culese, pe acțiuni planificate detaliat, pe tehnici simple de manevră, de surprindere, de infiltrare și de subminare a moralului inamicului”³. Forțele de gherilă au o structură de tip militar cu un lanț de comandă convențional. Acestea operează sub controlul unui guvern legitim chiar dacă este un guvern care acționează din umbră sau care este exilat de pe teritoriul ocupat.

Componenta publică se referă la o exprimare de natură politică acceptată cu privire la mișcarea de rezistență în teritoriul ocupat. Această componentă poate exista sub forma unui partid politic sau a altor entități publice, dacă este acceptată sau tolerată de asupritor. Componenta publică poate negocia direct cu instituțiile puterii nou instalate și poate promova cauza rezistenței.

De-a lungul istoriei, putem găsi numeroase exemple de eforturi ale mișcării de rezistență, care au reușit să sprijine efectiv componenta convențională pentru a recâștiga suveranitatea sau independența pierdută anterior, precum efortul societății sovietice de a respinge forțele Axei din Patria Mamă, în cel de-al Doilea Război Mondial, sau vietnamezii care s-au opus ocupației francezilor și, mai târziu, americanilor. Există o multitudine de surse care detaliază rolul și contribuția fiecărui element al rezistenței în susținerea mișcării de rezistență. Lecțiile învățate în trecut din zbuciumul națiunilor, inclusiv în cazul României, sunt încă valabile și ar trebui valorificate și implementate în cadrul strategiei actuale de apărare națională prin revizuirea doctrinei armatei, a manualelor de luptă și a reglementărilor în vigoare, pentru a

aborda în mod corespunzător specificul războiului neconvențional, asimetric și hibrid.

Pentru a stimula și a facilita implicarea societății civile în efortul național de apărare și în susținerea unor eventuale mișcări de rezistență desfășurate pe teritoriul nostru național, sunt necesare o pregătire și o instruire adecvată atât a militarilor, cât și a civililor pentru a desfășura sau a contracara acțiuni convenționale și neconvenționale. Acest lucru se realizează din timp de pace prin eforturi susținute în fiecare domeniu care contribuie și promovează condițiile necesare unei mișcări de rezistență eficiente, atunci când se va impune.

Unele state europene au implementat recent mai multe măsuri care au scopul de a informa și de a pregăti în mod corespunzător forțele armate regulate și populația, în general, în situația unei agresiuni la adresa suveranității teritoriale și independenței naționale. Unele dintre cele mai notabile sunt comunicarea și distribuirea informațiilor esențiale cu privire la riscurile și amenințările existente, contracarând, în același timp, propaganda adversarului și acțiunile de dezinformare. Instituțiile guvernamentale încurajează și se bazează pe acțiuni specifice rezistenței desfășurate la toate nivelurile societății, creând cadrul legal în care aceste acțiuni pot fi întreprinse. Cele mai interesante mijloace de comunicare către cetățenii națiunii sunt cele sub forma unor materiale scrise, manuale și broșuri care abordează și detaliază acțiunile civile concrete care trebuie întreprinse pe timpul ocupației sau invaziei de către un agresor.

În Lituania, un manual, intitulat „Pregătiți-vă pentru a supraviețui situațiilor de urgență și războiului: o abordare veselă a recomandărilor serioase”⁴, conține tehnici de supraviețuire pe care civilii le pot folosi, în caz de invazie. De asemenea, se subliniază contribuția populației civile pentru rezistența împotriva unui agresor și pentru a împiedica desfășurarea facilă a unei invazii militare. Manualul reiterează dreptul și obligația cetățeanului de a apăra teritoriul național și recunoaște rolul fiecărui cetățean în sistemul de avertizare al unei țări.

În Suedia, o broșură, denumită „Dacă vine criza sau războiul”⁵, prezintă, în imagini, populației țării cum să se pregătească, în caz de agresiune, și cum să contribuie la planul de apărare al țării. Acest pamflet detaliază, de asemenea, măsurile specifice de protecție civilă care trebuie luate,

în caz de agresiune sau atac, cum ar fi găsierea adăposturilor împotriva bombardamentelor, asigurarea elementelor esențiale supraviețuirii și înțelegerea semnelor și semnalelor de avertizare.

Un alt exemplu îl putem vedea la Forțele Armate Letone, care includ în instruire și doctrină sarcini și misiuni specifice, aflate în legătură directă cu mișcările de rezistență care ar putea apărea, în situații de criză sau de război. Aceste sarcini și misiuni nu sunt destinate doar forțelor pentru operații speciale, așa cum avem noi prevăzute, ci se adresează oricărui actor care trebuie să fie conștient de metodele de război neconvenționale. Mai mult, în conformitate cu Legea securității naționale letone, din 13 ianuarie 2020, Forțele Armate trebuie să conducă o mișcare de rezistență, în cadrul căreia întreaga națiune este implicată în lupta împotriva unui agresor.

Aceste exemple arată mai multe metode de planificare și pregătire corespunzătoare pentru scenariile ale unor confruntări viitoare, care ar trebui luate în considerare în consolidarea securității naționale, a suveranității și independenței țării. Ele provin din implementarea lecțiilor învățate în conflictele anterioare sau în cadrul luptelor națiunilor pentru independență, iar în cele din urmă, pot contribui la efortul de descurajare și de contracarare a unor posibile agresiuni.

Concluzii

Având în vedere faptul că mediul de confruntare modern se concentrează din ce în ce mai mult asupra minții umane și asupra percepției generale a publicului, se întrevide importanța unei pregătiri corespunzătoare atât pentru forțele armate, cât și pentru societatea civilă, pentru a face față posibilelor influențe negative pe care un agresor le-ar putea exercita asupra lor. Construirea și consolidarea unei reziliențe durabile a societății și a unei puternice identități naționale pentru cetățenii români vizează mai mult decât a sprijini o eventuală mișcare de rezistență, în caz de agresiune, deoarece pot influența semnificativ evoluția oricărei situații de criză locală și regională sau a unei confruntări.

Legile naționale românești, manualele de luptă și reglementările specifice abordează într-o mică măsură sau deloc acțiunile militare și civile pentru susținerea rezistenței în teritoriul ocupat. Metodele și instrumentele moderne folosite în conflict, inclusiv cele din spectrul neconvenționalului,

specific mișcărilor de rezistență, trebuie să fie cunoscute și accesate nu numai de forțele pentru operații speciale, ci de toate forțele armate și, mai mult decât atât, de civili și de alte entități implicate într-un posibil efort de apărare națională. Mișcările de rezistență și elementele sale componente pot fi susținute în mod egal de forțe pentru operații speciale, de forțe armate regulate rămase în spațiul controlat sau ocupat de adversar, dar și de simpli civili cu sau fără pregătire militară, întrucât rezistența se desfășoară atât violent, cât și nonviolent, și are, de asemenea, o importantă componentă pasivă.

În prezentele legi românești, se vizează eforturile de mobilizare națională a populației, a economiei și a teritoriului, în cadrul unui eventual efort național de apărare împotriva agresiunii. Eforturile de mobilizare au, în esență, obiectivul de a sprijini operațiile forțelor armate naționale, dar pentru a adopta un plan de apărare a întregului popor, ca și alte țări europene, trebuie depuse eforturi pentru a crea condiții corespunzătoare (legislative, economice, psihologice etc.) care să aibă în vedere implicarea tuturor resurselor disponibile într-un posibil scenariu de apărare a teritoriului național, inclusiv sub forma unei mișcări de rezistență.

NOTE:

1 *** *Legea apărării naționale a României* nr. 45, din 1 iulie 1994, Monitorul Oficial al României nr. 172, din 07.07.1994, art. 4.

2 *** *Legea nr. 446, din 30 noiembrie 2006, privind pregătirea populației pentru apărare*, Monitorul Oficial al României nr. 990, din 12.12.2006, art. 3, pct. 5.

3 Col.conf.univ.dr. Cristian-Octavian Stanciu, „Insurgență/contrainsurgență – formă atipică de manifestare a acțiunilor militare”, *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”* nr. 1, din 02.04.2018, p. 46.

4 *** *Resistance Operating Concept*, The JSOU Press MacDill Air Force Base, Florida, 2020, p. 28.

5 *Ibidem*.

BIBLIOGRAFIE

*** *Constituția României*, Monitorul Oficial al României nr. 767, din 31.10.2003.

*** *Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României*, republicată în Monitorul Oficial al României nr. 190, din 18.03.2014.

*** *Legea apărării naționale a României nr. 45/1994*, Monitorul Oficial al României nr. 172, din 07.07.1994.

*** *Legea nr. 446/2006 privind pregătirea populației pentru apărare*, Monitorul Oficial al României nr. 990, din 12.12.2006.

*** *Strategia militară a României*, aprobată prin Hotărârea nr. 708, din 28.09.2016, Monitorul Oficial al României nr. 789, din 07.10.2016.

*** *Carta albă a apărării*, Monitorul Oficial al României nr. 939, din 28.11.2017.

*** *Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2020-2014*, aprobată prin Hotărârea nr. 20, din 30.06.2020, Monitorul Oficial al României nr. 574, din 01.07.2020.

*** *SMG 103 Doctrina Armatei României*, București, 2012.

*** *Resistance Operating Concept*, The JSOU Press MacDill Air Force Base, Florida, 2020.

*** *Resistance Views: Tartu Resistance Seminar Essays on Unconventional Warfare and Small State Resistance*, The JSOU Press MacDill Air Force Base, Florida, 2018.

*** *Urban Guerrilla Warfare*, Anthony James Joes, The University Press of Kentucky, 2007.

*** *Special Warfare: Resistance*, The official professional journal of U.S. Army Special Operation Forces, April-June 2019, vol. 32, issue 2.

Col.conf.univ.dr. Stanciu Cristian-Octavian, „Insurgență/contrainsurgență – formă atipică de manifestare a acțiunilor militare”, *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”* nr. 1, din 02.04.2018.